

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IVRIS CANONICI|| SEV PONTIFICII|| PARTITIONES,||

Grégoire, Pierre

[Frankfurt], 1595

VD16 G 2996

6 De hæreticis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63677)

effecti non habeantur ad possidenda beneficia Ecclesiastica, alioquin idonei. d'Postremo & tolerantur, vt Christianis subuiciantur e

S C H O L I A.

a Iudei dicuntur tolerari, permitti, non autem approbati, c. consilium. 7. de Iudeis, ex humanitate Christianorum, ca. Iudei 21. de testibus, vltra rationes sequentes gloss. in Clem. 1. ad verbum principum, de testi-

b adfert aliam, tolerari a principibus secularibus, propter magnum lucrum, quod ex illis consequuntur, vsus adiecit aliam, quod, quia merito Christiani prohibentur ab vsuris exigendis, mali Christiani per instrumenta Iudeorum vsuras exigunt immensas: sed vt hoc in fraude legis diuinae sit: ita & damnabile & acerrime vindicandum.

b c. 1. & fin. de Iudeis.

c c. Iudei 5. de Iudeis. extranag. 2. de Iudeis, in communibus.

d c. eam te, de rescriptis.

e vt impleatur, quod de illis predictum, relinquetur vobis domus vestra deserta, &c. Isaia, capit. 1. & D. Matth. cap. 23. Predictum & subiiciendum illum populum populo Christiano in figura natiuitatis Iacob & Esau, Genes. 25. ibi duo populi, & Osee 2. vocabo non populū meum, &c. D. Ex Iudeis tamen salus, nempe natus Dominus noster Iesus Christus, diui Iohannis Euangelio, cap. 4. ad Romanos c. 9. Et vt Iudeos precipue saluaret, missus Christus, D. Matth. cap. 5. & ad Iudeos missi primum Apostoli, D. Matth. cap. 10. qui tamē nec Christum nec discipulos eius voluerunt audire, D. Matth. c. 12. Ideo conuersi & hi ad gentes. Et predixit dimissis Iudeis in pertinacia Christus, eiciendos a regno Iudeos, & admittēdas gentes, in parabola vineæ, D. Matth. ca. 27. Orat Ecclesia semel in anno in officio diei Sanctæ Parasceues pro Iudeis & Paganis, quia eo tempore representatur efficacia

passionis Dominica, per quam futurū est, vt Dominus qui fuit crucifixus trahat aliquando omnia ad seipsum. Quia tamen hoc impleri non debet, nisi in fine seculi, non addit Ecclesia in fine orationis pro illis, Amen, Apostolo testante ad Romanos, 11. quod quando plenitudo gentiū introierit, omnis Israel saluus fiet, vide Guilielmum Durandum, libr. 5. libri rationalis diuinorum officiorum. c. 77. nu. 13.

DE HÆRETICIS.

a TITVLVS VI.

a Agitur de hæreticis, libr. 5. decretalium. tit. 7. in Sext. libr. 5. tit. 2. in Clem. lib. 5. tit. 3. lib. 5. Extranag. communium, & Ioannis 22. libr. 1. c. 11. de hæreticis & Manichæis & Sarracenis, de interditi collegiis hæreticorum. Nouella 132. vide & de Samaritanis Nouellā 129. & 144. vt non liberentur curiali fortuna Iudei, aut Samaritani, aut hæretici occasione eorum religionis, &c. Nouella. 45.

CAPVT I.

1 Continuatio.

2 Et quid hæreticus sit.

Hæresis, ex qua hæreticus, Græce ab electione dicitur, quod quisque eam sibi deligat disciplinam, quā sibi veriorem putat. b In specie tamen & in iure Pontificio, hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maxime gloriæ principatusque sui causa, falsas & nouas opiniones vel gignit, vel sequitur, pertinax autem is, qui huius generis hominibus credit, est homo imagine quadam veritatis ac pietatis illusus. c Sic hæretici ab errantibus distinguuntur. Quare, qui sententiā suam quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendūt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis pepererunt, sed a seductis, & in errore lapsis parentibus acceperunt: quæ runt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. d

Inter hæresim & schisma hoc interesse A
dicitur, quod hæresis peruersum dogma
habeat: Schisma propter episcopalem dif-
fensionem, pariter ab Ecclesia separat, &

S C H O L I A.

- a cap. 1. de heret. lib. 5. titu. 7. heretici cum a
fide catholica desinuerint, perfectione spi-
ritus quam acceperant, amiserunt. ca. he-
retici. 10. & sequen. 24. qua. 1. potestate
tamen sacramentali non amittunt, quam B
nis interdicitur vsu, & peccent ea viuentes,
amittunt autem iurisdictionale. can. No-
uatianus 7. q. 1. vide diu. Thomam. 22.
quaest. 39.
- b Diuus Hieronymus in epistolam ad Gala-
tas, ca. 5. & in can. 27. hæresis, 24. quaest. 3.
ai q. d. est antepone, adharere alicui sen-
tentia, opinari fortiter, sectam aliquam con-
sectari, unde ipsius, secta, opinio de aliquo
dogmate, sic aipicus, plures fuisse leguntur C
medicorum & philosophorum, sectas, ut
Academicam, Peripateticam, Stoicam
Epicuream, & similes, & apud Galenum.
libr. 1. ad Glaucum hæresis dicitur, seu se-
cta methoicorum, epiroticorum, dogma-
ticorum, vulgaris est formula loquendi a-
pud Ciceronem, esse in ea heresi, pro senten-
tia firma. Et scripiures Ecclesiastici hære-
sim dicunt, dogma, non consonum ortho-
xæ fidei, hinc & αἱρεσιάρχος vel αἱρεσιόδοξος, D
hæresiarcha, hæresis auctor, & præcipuus
cultor.
- c Sunt verba D. Augustini, in libro, de uti-
litate credendi. c. 1. reiecta. in c. 8. hereti-
cus est, 24. q. 2. addidi autem, verbum per-
tinax ob ea que sequuntur.
- d Verba sunt diu. Augustini, sumta ex eius
epistola 162. Gloria & Eleusio & aliis
scripta, relata in ca. 29. dixit Apostolus, E
24. qua. 3. Quare tria requiruntur, ante-
quam quis puniatur ut hereticus, primum,
quod falsum dogma iucatur, & ita erret
in articulis fidei, & contra Ecclesia decre-
ta. ca. ad abolendam, de hereticis 2. quod
scienter erret, & ita peruersæ sit voluntas.

tis. 3. quod pertinaciter defendat, nec sit
corrigi paratus, nam qui paratus est cor-
rigi, non est dicendus hereticus, ut docet D.
Augustinus, lib. 18. de ciuita. Dei. ca. 51.
& can. 31. qui in Ecclesia, ca. schisma, 34.
& ca. 14. hæc est fides 24. qua. 1. c. damna-
mus, in verbo pertinaciter, de summa
Trinitate. Neque potest de heresi puniri, se-
cundum Iul. ad Rubr. de summa Trinitate.
C. Requiritur etiam antequam dici quis
possi hereticus, ut sit baptizatus. Siquidem
Iudei, Pagani, alieni a fide, non sunt here-
tici. Deibus autem in fide, dicitur infide-
lis & hereticus, in ca. 1. de heret. quando
in tali dubitatione habuit firmitatem ani-
mi, & pertinaciam, propter quam perse-
rauit in illa dubitatione non aliter, ut no-
tat Ioan. Andr. add. c. de heret. quem alii
sequuntur. Sic intelligenda verba Gra-
tiani, Valentin. & Theodosii CCC. in l. 2.
§. fin. de hereticis. C. dum sic aini, hereti-
corum vocabulo contineri & latis ad-
uersus eos sanctionibus succurrere de-
bere, qui vel leui argumento a iudicio
catholicæ religionis & tramite, delecti
fuerint deuiare. Et apud Tertul. de pre-
script. heret. heretici, a pertinaci spiritu in
opinionem singulari separata ab orthodoxa
fide, dicuntur, & proinde habent appella-
tionem ab auctore factam, ut Manichei a Ma-
no, Eutichiani, ab Eutiche, ita Donatista
& alii. cum tamen orthodoxi, una appella-
tione vniuersæ Ecclesiæ nominentur Chri-
stiani. Sic. In summa, ut ait Iulianus S.
1. Nouvelle 109. sacram communionem
in Catholica Ecclesia non percipientes
a Deo amabilibus sacerdotibus, hereti-
cos nuncupatos.

- e verba sunt D. Hieronymi ad Titum. ca. 4.
dum explicat illa verba, hereticum ho-
minem, & c. relata in can. 26. inter hære-
sim, 24. q. 3. Omnis hereticus tamen schi-
maticus, sed non omnis schismaticus here-
ticus: Schisma est idem quod scissura, illi-
cita discessio ab unitate & vniuersitate fi-
dei. can. 34. Schisma 24. q. 1.

CAP. II.

Species Hæreticorum.

Hæretici vniuersi quibuscunque nominibus censeantur, facies quidē diuersas, sed caudas adinuicē colligatas habent: quia de vanitate conueniunt in idipsum. *a* Multiplex hæresis, *b* quemadmodum errandi a scopo multiplex via: vna autem veritas. *c* Nomina multa hæresium & hæreticorum: quorū quidam ex nomine auctorum hæreses appellantur: quidam ex causis quas eligēdo instituerunt, ut liquet ex hæresibus in iure copiose enumeratis.

Annueramus quodāmodo inter hæreticos, de seorteros fidei, qui apostatæ a fide sunt, *d* qui vel ex fide ad ritus Iudæorum se transferunt, *e* vel sanctum baptisina hæretica superstitione profanarunt, *f* vel in Paganismum descuerunt, *g* qui per sortilegarum consilia, iniuriā Sacramento baptismatis faciunt se rebaptizantes sanitatis causa. *b* sunt & quædam alia sortilegia & diuinationes, quæ etiam continent hæresin manifestam, quare & cognitionis Inquisitorum hæreticæ priuatis censetur. *c*

SCHOLIA.

a c. excommunicamus, 13. & c. pen. de heret.

b Porro multiplices ceperunt maxime oriri hæreses tempore persecutionum, quando Episcopi ad consilia non potuerunt in unum conuenire. c. canones, 15. dist.

c adferuntur plura nomina hæreticorum, & errores eorum. in c. 39. quidam autem 23. q. 3. apud Philastrum, libr. de hæresib. & apud August. lib. de heretic. in l. Arriani & Macedoniani & toto tit. de heret. c. 5. Gazaros, de statutis & consuetudine in vrbibus feudorum. Non. 109. in prin. ca. excommunicamus, 15. de her. & alibi.

d l. 2. de apostat. c. dicuntur preuaricatores fidei. in can. 24. non potest. 2. q. 7.

e & isti habentur etiam inter hæreticos. in c. contra Christianos, 13. de heretic.

f Sic loquitur. l. 3. c. de Apostat. & in l. si. c. eod. tit. ca. 4. de Apostatis.

Ag *Ve* Iulianus Imperator, can. 94. Iulianus 11. q. 3. eius generis apostasia censeatur, qui futilibus ethnicorum credunt obseruationibus, auguriis, calēdis, sortilegiis, somniis, can. non obserueris 16. & ca. non licet, 26. qua. 7. qui negat etiam Christum, ponitur inter hæreticos, can. apostol. 61. declaratur in ca. existimant, 11. q. 3. nisi supplicis vitæ, ore quidem negat, corde vero credat, prout explicatur. in can. potest fieri, de poenitent. dist. 1. vide can. non solum 11. q. 3. c. 4. de Apostat.

i c. accusatus 8. §. sane. de her. in Sext. ubi gl. notat huiusmodi damnationes & sortilegia, quæ idolatriam contineant, veluti circa aras idolorum nepharias preces fundere sacrilegia eis offerre, demones cōsulere, & eorum responsa recipere. can. hi qui, 16. q. 2. can. igitur 29. q. 4. sociare sibi ad sortes exercendas hæreticos, vel sortilegia exercere cum abusu corporis & sanguinis dominici, vel ideo puerum rebaptizare, idem puto si alius sacramentis ad idem quis abutitur.

CAP. III.

Hæreticorum distinctione pœnæ.

Hæreticorū, quod pertinet ad pœnam, duæ species potissimum considerantur: vna eorum, qui suspecti vel accusati de hæresi, hæresim abiurarunt, alia, eorū qui grauius puniuntur, qui relapsi dicuntur, post abiurationem in aliam hæresim incidentes, *a* vel post abiurationem hæreticos receprantes, visitantes, sociantes, vel eis fauentes, *b* etiam sine adoratione, ut loquebantur hæretici. *c*

SCHOLIA.

a Explicat. ca. accusatus, 8. in princ. & §. 1. de heret. in Sex. Et hoc verum, si quis antea generaliter abiurauerit hæresim: alioquin enim, si specialiter aliquam speciem abiurauerit, & in aliā postea lapsus fuerit, non dicitur relapsus, ut ibidē glo. notat. ad verbū simpliciter. Est tamē consuetudo, ut suspectus de vno articulo cogatur generaliter omnem hæresim abiurare, quia hæresis hæ-

vent caudas alligatas, cap. excommunicamus, in 1. & 2. sic incipiente, de heret.
b dict. c. accusatus. §. ille quoque de heret. in Sext.
c Sic sequitur d. §. ille quoque, de adoratione hereticorum. modus adorationis erat more hereticorum, dum qui volebāt in numerum eorum transire, genibus flexis corā heresiarcha petebant hereticari, & his Hæresiarcha abnuens imponebat capitibus manum vel volumen Evangelii. Sic enim factum fuisse temporibus hereticorum Albigensium, Inquisitionibus & auditionibus testium solemnibus didici, quorū monumenta mihi aliquando data fuerunt eius temporis a reuerendo patre fratre Spiritu Rotero Inquisitore heretica prauitatis Tholosa, cui per aliquot annos dum inuenis essem a consiliis Iudiciorum eius fui.

CAPVT IIII.

Ex quo quis dicatur hereticus.

Hereticus in summa dicitur, qui committit contra articulos fidei, & contra ea, quæ ab Ecclesia determinata sunt, a quibus aliorum errores defendit, *b* vel credit, *c* suspectus vero de hæresi, *d* vocatus ab inquisitoribus, ut de fide respōdeat, excommunicationis vinculo innodatus, pro eo, quod respondere subterfugit, aut contumaciter se absentat, si eam excommunicationem animo contumaci per annum sustineat, ex tunc velut hereticus cōdemnari potest. *e* Quemadmodum & is, qui impedit Episcopum & Inquisitorem, si ob id excommunicatus per annum in excommunicatione perseveret. *f*

SCHOLIA.

a d. c. accepimus. §. 1. de heret. in Sext. capit. cum Christus 7. eod. tit. diui Matthæi cap. 19. si non audierit Ecclesiam, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.
b can. qui aliorum 24. q. 3.
c c. pen. §. si. de heret. At non reputantur heretici, qui metu mortis vel tormentorum

A Christum ore tantum non corde negant: quamuis mortaliter peccent, Calderinus consil. 4. de heret. solent tamen huiusmodi reconciliari Ecclesie per Episcopum, Iulius Clarus lib. 5. sententiarum, §. hæresis. nu. 3. vide glo. finalem ad canonem existimant, 84. in cōto textu 11. qu. 3. cano. Apostolorum 61.

d quia hereticorum factiones & dogmata, dum incipiūt, clam serpunt & secreto tractantur, ut liquet l. conuenticulam, 15. de Episcop. & Cler. Quare quamuis regula generalis, in criminibus accusandis probationes debeant esse luce meridiana clariores. l. si. C. de proba. in crimine tamen hæreseos, suspitione leniore cum argumēto proceditur. l. 2. C. de heretic. & Hippolytus de Marsiliis in practica criminali. §. diligenter. nu. 92. ait, quod is apud quem libri hereticorum reperuntur, præsumitur hereticus. Id ipsum ait Felinus ad cap. si quis, Episcop. de heret. verum tamen cum hoc iudicio & præsumptione concurrere debere tradit alias grauissimas coniecturas, eo quod permissum sit interdum, ad resuandās hæreses & malas doctrinas, legere libros, improbare alioquin lectionis, in can. legimus 38. distinct. Et ego certe etiam in tanto crimine quo insici posset bona fama

C viri, existimarem potius desiderari firmiores & apertiores probationes ad suspitionem iudiciorum hæreseos. Vidi enim in praxi malitias sæpe & imposturas hominum, dum prætextu leuis suspitionis quidam voluerunt se vindicare de inimicis. Sicque rectius Hostiensis in summa de hereticis. §. qualiter deprehenditur, vers. ergo, ait neminem suspitione vel præsumptione etiam probabili de hæresi damnari debere. Siquis tamen fama vulgari suspectus habeatur de hæresi, poterit procedi ad inquisitionem, ut in aliis criminibus, iuxta sententiā Angeli. in tractatu criminali. §. fama publica. num. 1. 2. 3. textus est expressus. ca. 1. §. sunt huiusmodi, de censibus in Sext.

c cap.

e *cap. cum contumacia*, 17. *de hæret. in Sex.* A
verum, ut ibi notat gloss. debet poni in sen-
tentia excommunicationis, quod pro fide
votatus contumax sit.

f *capit. ut inquisitionis*, 18. §. *fin. de hæretic.*
in Sex.

CAPUT V.

1 *Qui curam gerere debeant, ne hæretici
sint, & de iudiciis hæretico-
rum.*

Cura & sollicitudo inquirendi in hære-
ticos, eosque tollendi, iure ordinario
commissa est Episcopis singulis per suas
dioceses, a quod si quis in eo negligens &
& remissus inueniatur, ab episcopi officio
deponi, & in locum eius alter substitui de-
bet idoneus, qui velit & possit hæreticam
confundere prauitatem. *b* Sunt & alicubi
proprii alii iudices, cum episcopis positi
auctoritate sedis apostolicæ, dicti inquisi-
tores hæreticæ prauitatis, *c* qui cum illis
aduersus hæreticos procedunt, vel con-
iunctim, secundum formulam a iure illis
definitam. *d* Subsunt & exempti, episcopis
in hoc crimine, tanquam a sede apostoli-
ca delegatis. *e* Præterquã si reus hæreseos
agatur episcopus: quia cognitio eius ad
solum Papam pertinet. *f* Procedunt & in
hoc crimine prædicti, nõ obstante appel-
latione quæ nõ admittitur. *g* Prohibitum
iudiciis, dominis & potestatibus & prin-
cipibus secularibus, officialibusq; eorum,
de hoc crimine cognoscere, cum sit mere
ecclesiasticum, aut iudicare, aut captos pro
eodem crimine absque dictorum episco-
porum seu inquisitorum, aut saltem sine
alterius eorundem auctoritate, vel licentia
a carcere liberare, vel sententiam illorum
impedire, *h* quinimo in omnibus eis faue-
re, & auxilio potestati seculari esse debent, *B*
& sententias illorum exsequi. *i* Atq; statu-
tum ciuitatis, castri, villæ vel alterius loci,
per quod negotium inquisitionis hæreti-
cæ prauitatis, directe vel indirecte, ne in eo
procedi possit, impediri contigerit, vel re-

tardari, nullius declaratur firmitatis. *k* Qua-
re monendi, *l* & si necesse fuerit per cen-
surã ecclesiasticã compelliendi, qui in se-
cularibus sunt constituti potestatib. qui-
buscunq; fungatur officiis, vt quæadmo-
dum haberi & existimari volunt fideles, ita
pro defensione fidei præstent publice iu-
ramentũ, quod de terris suæ iurisdictioni
subiectis, vniuersos, hæreticos ab Ecclesia
denotatos, bona fide pro viribus extermi-
nare studebunt. Quod si dominus tempo-
ralis monitus & requisitus ab Ecclesia, ter-
ram suam ab hæretica neglexerit purgare
fœditate, per metropolitanos & ceteros
comprovinciales episcopos excommuni-
cationis vinculo moderari debet, & si satis-
facere intra annum cõtemserit, signifi-
cari debet Summo Pontifici, vt ex tunc ipse
vasallos ab eius fidelitate deñũtiet esse ab-
solutos, *m* & terrã exponat catholicis oc-
cupandã, *n* qui eam exterminatis hæreti-
cis, absque vlla contradictione possideant,
& in fidei puritate conseruent, saluo iure
domini principalis: dummodo super hoc
ipse nullum præstet obstaculum, nec ali-
quod impedimentũ opponat. Eadem ni-
hilominus lege seruata circa eos, qui non
habent dominos principales.

SCHOLIA.

D a *c. excommunic. 13. §. aduicimus, de hæret.*
b *d. c. excommunicamus, §. fi. de hæret.*
c *Inquisitores generales hæreticæ prauitatis
sunt perpetui, ideo ad certam provinciam
vel generaliter deputati, non amittunt of-
ficium, morte Summi Pontificis delegan-
tis, sed post eius mortem perseverant c. ne
alicui dubitationem, 10. de hæret. in Sex.
Quale officium huius inquisitoris esse de-
beat, quando coniunctim aut disunctim
procedere debeat cum episcopis, & quib.
present. & de aliis eius numeris, proponi-
tur. in c. cũ officium 11. de hæret. in Sex. & a
Bonifacio in c. vt commissa 12. & in c. per
hoc 17. eo. 11. de hæret. in Sex. vbi & docetur
horum inquisitorum delegationem nõ de-*

Kk

- rogare potestati iudicum Ecclesiasticorum, ordinariorum. Inquisitorum creandorum & amouendorum potestatem, dedit priori provinciali predicatorum ordinis in Lombardia Inno. 4. constitutione 9. anno sui pontificatus 11. 4. Cal. Iunii Assisi. ut habetur in Bullario collecto per Cherubinum de Nerua. hodie tamē ut ibi annotat cōstitutio marginalis, nemo solet inquisitores eligere vel deponere inconsulto senatu generali inquisitionis Romanae.
- d** d.c. per hoc 17. de her. in Sex. & in Cler. 1. §. propter quod, eo. tit. in Clem. ubi & de formula procedendi & de potestate circa carceres & carceratos inquisitorum, & in clem. 2. eius tit. de inquisitorum etate, cōcussionibus, abusu & officialibus eorum.
- e** c. ad abolendam. 9. in fine, de her.
- f** cap. inquisitionis, de heretic.
- g** c. ut inquisitionis, 8. §. viq. de heresi, de heretic. In Sex. In Gallia tamen ab illis provocatur ad Curiam supremam per viā abusu, si dicatur contra sacras constitutiones & iura Pontificia, vel constitutiones regias, a iudice episcopo, vel inquisitore, vel eorum officialibus fuisse processum vel iudicatum. Princeps enim Gallia, ut quilibet alius, debet curare, ne sub pretextu religionis vel opprimantur innocentes, vel violentur iura pontificia.
- h** d.c. ad abolendam, de heretic.
- i** quod plene statuitur in c. ut inquisitionis, 18. de heret. in Sex. Quamuis autem hoc ibi crimen ecclesiasticum dicatur, & iure ordinario inhibendum sit secularibus, nihilominus tamē alicubi ex delegatione vel privilegio Summi Pontificis, iudices seculares habent eius criminis notionem, talēq. potestatiē habere prapositum parisiensem tradit Milleus, quem refert Iulius Clarus, lib. 5. sententiarum iuris, §. heresis. n. 4. ubi & addit com. uni iure contrarium esse, & praxim esse servatam, ut cognitio pertineat ad Iudicē laicum, cum et ab ecclesiastico heretici traduntur panniēdi. Sed & art. n. 5. posse seculares iudicē facere detineri suspe-
- A** Etos de heresi, & eos tradere iudici Ecclesiastico.
- k** c. statutum, 9. de heretic. in Sex.
- l** que sequuntur, sumta sunt ex ca. excommunicamus, 13. §. moneantur, de heret. in Sex. c. ad abolendam, 9. §. f. eo. tit. apud Gregorium. Moneantur ita principes & excitantur contra hereticos in cau. nō inuenitur, 41. & can. sicut excellentiā, 48. in fine, 23. q. 4. & per sententiā excommunicationis cōpelluntur in c. vergētis. 9. de heret. Iurameum etiā illud contra hereticos a subditis & vasallis exigit Fridericus Imperator, in §. statumus, de statut. & cōsuet. in vsib. feud. auth. statumus, de episcopa. audien. C.
- m** d.c. excommunicamus. & ca. si. de her. c. per venerabilē, de ele. quādo videlicet principis manifeste lapsus est in heresim. nam nulla reconciliatione facta eius cum Ecclesia, alioquin contra cēsantur fidelitates & dominia adempta, non minus quam si per sententiā vasalli fuissent ab eius fidelitate absoluti. ar. c. de illa, de diuortis, & sic refert Hostiensis. in d.c. si. & ibi Panor. de her. nisi absolutio a fidelitate fuisset lata ad rēpus, & sub conditione, puta quādiu principes hereticos sustinerēt, vel quādiu in errore essent, tādū absolui a fidelitate eorum subditos, ut in c. pe. & si. 5. q. 6. Sic in §. 1. tit. hic finitur lex li. 2. feudorum ti. 28. Obertus & Girardus dicunt, quod vasallum dominum excommunicatum vel bannitum a Rege, non tenetur adiuvare vel ei servire, & interim sit solutus ab eius iuramento fidelitatis, nisi ab Ecclesia vel Rege fuerit restitutus.
- D**
- n** ultra predicta iura eadem repetuntur, in constitutione Friderici Imperatoris, de statutis & consuetudine. §. si vero dominus temporalis, in vsib. feud. trans. in authen. si vero dominus temporalis, de heret. C. facit No. Iust. 110. de privilegio dotis hereticis mulieribus, non praestant. & quod Leo & Iustinus statuerūt, ne heretici cum vllis participarent militia l. probatorias 9. de diuer. offi. li. 1. 2. C. ti. 60. Tollitur principatum & datur
- C**
- E**

A datur occupati Christiano principi, quâdo Christianus princeps hæreticus factus est, nec admonitus respicere vult, vel sub se patitur hæreticos vivere subditos, factus ita erroris particeps. Quare ante moneri debe re statuit c. excommunicamus, moneantur, de hæret. debinc excommunicari: nec ex-communicatio etiam valeret, nisi præcedere monitione cap. sacro approbante concilio, 48. de sentent. excomm. lib. 3. tit. 38.

B Rursum post excommunicationem ius exigui principum contumaciam, non satisfaciendi per annum, antequam terra illorum occupantibus exponatur: dehinc, occupationem non quibuscumque permittit, sed eis tantum, qui occupatam ab hæresibus expurgent. Refert Guichard. libr. 11. historiarum sui temporis, Iulium secundum, Summum Pontificem Senensem, edictum in Ludovicum 12. Regem Gallia

C pronunciasse, quo eum & quotquot illi studerent, omnibus & schismaticorum & hæreticorum pœnis subiiciebat, facta cuius potestate, fortunas, regna resque illorum inuadendi, ex quo sequuta fuerit regni Nauarra occupatio, vide Iohannem Tillium in Chronicis Galliarum, & Paulum Iouium in 4. Pius 5. quoque regnum Anglia proscripsit, prædæque exposuit ob hæresim, anno Domini 1569. Cuius sententiam postea anno sequente 1570. in festo corporis Domini Iohannes Feltrinus nobilis, Londini ad fores Episcopi publice iuxta summum templum affixit: qui postea captus, damnatus, in cratē iniectus, suspensus fuit, sineque ei semivivo exsecto, multa deinde tormenta expertus, ut scribit Sanderus libro de visibili monarchia. Valde certe metuenda hæc regnorum censura, & in qua grauissima, & ut, quod sentio, dicam, irremediabiles præcedere debeant hæreses, vel alia causa, qua non solum principes sed etiam populum inficiant. Alioquin si ex sola causa vel delicto ut contumacia principis, tanta maledictione prædæ eiusque populi exponatur, medicina, tantum

abest, ut proficiat, quin contra aditum infinitum & irreparabilibus malis dabit, cum mutatio rerum publicarum & principatum, soleat turbare ut statum publicum & privatum, ut antequam consistere possit & quiescere & in tranquillum peruenire statum, boni cum malis pereant, & mali deteriores reddantur, & ira in furorum, furor in desperationem, contumacia in hæresim, & schisma in atheismum transeat. Omitto exempla plura: sufficiet Anglia, maxime antea catholica, qua ob crimen adulterii Regis Henrici 8. primum ob repudiatam legitimam uxorem, non concessa secunda, lapsa ob Regem contumacem in schisma contra summum Pontificem: dehinc ob excommunicationem & interdictum in hæresim, & post expositionem eius in prædā, in tantam sauitiā, ut crudelior persecutio Christianorum fere nunquam extiterit: extant hæc de re historia & Pontificum excussa censura, quas ut cognitas pertranso, ut ea que in aliis expositionibus regnorum acciderint, ne moueam camerinam. Sunt etiam, ut opinor summi Pontifices, in hære vigilanissimi, qui & præuidere debent, Reges impiissimos etiam habere gladium & socios impietatis, quibus hostiliter aggressi ab extraneis, quibus terra illorum exponitur, & cogunt nos bonos in defensionem patriæ armari, unde tot cades bonorum cum malis, tot viduarum, orphanorum, & incendiorum, oppressionum, cadaverum reliquia luctuosissima.

CAPVT. VI.

Modus procedendi contra hæreticos.

I N negotio inquisitionis hæreticos, proceditur simpliciter, & de plano, & absque aduocatorum ac iudiciorum strepitu & figura. In fauoremque fidei admittuntur testes in inquisitione facienda excommunicati, participes vel socii criminis, præsertim in defectum aliarum probationum, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium & personarum, tam

deponentium quam eorum contra quos deponitur qualitate, ac aliis circumstantiis, sic testificantes falsa non dicere præsumantur. *b* Eodemque modo, quo contra hæreticos ipsos, sic & procedere contra eorum receptatores, fautores & defensores, nec nõ contra infamatos de hæresi vel suspectos, & qui eis communicant. *c* Cæterum inquisitores hæreticæ pestis a sede apostolica deputati, de diuinationibus aut fortilegiis, nisi manifeste hæresin saperent, non debent se intromittere, aut punire, sed debent relinquere, qui tales sunt, suis iudicibus puniendos. *d*

S C H O L I A.

- a* cap. statuta, 20. de hereticis in Sex. ubi Glo. ad verbum figura, docet quis per illam clausulam contineatur, sine strepitu & figura iudicii, quibus amitti non posset ex ordine iudiciorum. Id ipsum explicant glo. in extranagante ad reprimendam, quomodo in crimine lesa maiestatis procedendum sit, in collatio. 10. post librum Fendorum tractatio. & de examinatione testium in causis inquisitionis fidei, in c. ut officium, 11. §. verum quia, de hereticis, in Sex.
- b* cap. in fidei fauorem, 5. & ca. accusatus, 8. §. licet, de heretic. in Sex. hac eadem recepta in grauissimo crimine Simonia, & quibusdam aliis, ad eorum detestationem. ut in cap. 1. de testib. in Sex. c. tanta est labe, 7. de simonia, ca. si quis, 6. q. 1. c. 1. de confessis, c. per tuas, 2. de simon. Notat & Speculator titu. de accu. §. 1. & §. item repellitur qui fuit, & c. casus in quib. auditur socius contra socium.
- c* ca. didicimus, §. 31. §. inuenimus, & ca. schisma, 24. q. 1. Sic qui resistit inquisitoribus fidei, & ob id excommunicatus remanserit in excommunicatione per annum, pro hæretico habetur. c. ut inquisitionis, 18. §. si. de hereticis in Sext. sic defensores, receptatores fautores, hereticis connumerantur, c. excommunicantes, 13. §. creden-

A tes, & c. pe. & si. c. 2. §. heretici, c. ut officium, 11. de hereti. c. accusatus, 8. §. sacerdotes, eo tit. in Sex.

d c. accusatus, 8. §. sane, de her. in Sex. ubi gl. numerat casus fortilegii, qui redolent manifestam hæresin, vide Iulium Clarum, lib. 5. §. hæresis, nu. 24. Oldradum consi. 210. de afflictis super 1. constitutionum regni, rubrica, 1. num. 17.

C A P V T. V I I.

Pœna Hereticorum aliqua.

Hæreticorum crimen, & illis viuentibus & post mortem, in iudicium venit: *a* pœna multiplex: *b* etenim excommunicantur & anathematizantur, *c* societas & communio cum illis vetita: *d* consilia eorum & congregationes illicita cõciliabula habita: *e* prohibetur aduocatis, notariis patrocinari vel adesse hæreticis, & eorum fautoribus sub pœna infamiæ, *f* non sunt vocandi hæretici ad consilia & officia publica. *g* Reprobantur sacrificia hæreticorum: *h* denegatur illis actio, & acta illorum rescinduntur: *k* damnatisq; illorum libris, & eorum sententiæ damnatæ censentur: *l* credentes, receptatores, defensores, fautores hæreticorum, *m* excommunicati, si fatifacere intra annũ neglexerint, ex tunc ipso iure sunt infames. *n* Nec ad eligendos aliquos, *o* nec ad testimonium *p* admittuntur: sunt intestabiles: *q* nec testãdi habet facultatem, *r* nec ad hæreditatis successionem accedunt, *s* nec in iudicium conuenire, illi autem conueniri possunt, & iudicis hæretici sententia non valet, nec causæ ad audientiam eius deferri debent, *v* hæretico aduocato adimitur patrocinãdi licentia: *x* tabellio authenticam facere nequit scripturam, & instrumenta auctore damnato damnantur, *y* Clericus ab omni officio, & beneficio deponendus: *z* non exhibentur Sacramenta a clericis hæreticis: *aa* Hæretici non sunt tradendi sepulturæ Ecclesiasticæ; *bb* elemosynæ & oblationes per illos factæ ab Ecclesia reiiciuntur, *cc* priuilegiati

legiati hæretici priuilegia amittunt, ad non habent liberos in potestate, et bona hæreticorum confiscantur, nec filii etiam orthodoxis referuantur: ff. cōfiscatio porro iure pontificio bonorum hæretici laici, filio principis temporalis adiudicatur: clerici vero Ecclesiæ a qua hæreticus stipendia perceperit. gg

S C H O L I A.

- a Sic post mortem in illos inquiritur, repro-
bantur, & excommunicantur, in ca. si. 24.
q. 2. bonag. eorum post mortem confiscan-
tur. c. accusatus, 8. §. in eo uero, de her. l.
Manicheos, 4. §. in mortem, de her. Const.
Harmoniopolus. li. 6. Procheirus 11. quem-
admodū in crimine lesa maiestatis prin-
cipis accidit, in quo, & in mortuos inquiri-
tur. l. si. C. ad l. lul. maiesta. grauius autem
est diuinam quam humanam offendere
maiestatem. Authen. Gazaros, C. de her.
neg. quicquam uiuentibus hæreticis, & ad
Ecclesiam Dei non redeuntibus proficiunt
ad obtinendum regnum cælorum bona o-
pera; imo nec pro Christo pati, ca. si. de pœ-
ni. dist. 3. ca. solet, de conf. dist. 4. c. 2. de
hereti. ca. uide quantum bonum, 1. q. 1.
- b Penas plene tractat practica Carcerii, in
tractat. de hæreticis, num. 132. Simancas
tracta. de hæreticis.
- c ad abolendam, 9. c. excommunicatus, 13.
& c. pe. de hæ. loco excommunicationis in-
re ciuili per seculares potestates ab urbibus
& prouinciis expelluntur, & illis congrega-
tiones & conuentiones interdiciuntur. l.
2. §. 1. & si. de sum. Tri. & fid. Cath. C. l.
3. C. de her. & No. 37. de ecclesiis consti-
tuitis in Africa. l. Arriani. l. Manicheos,
C. de her. Et Samaritani baptizati, & ad
suum redeuntis errorem proscribuntur, &
in exilium perpetuum relegantur, in §. sed
est qui, No. 144. de samaritanis. & quia
excommunicati sunt hæretici, qui eos non
euitat sciens, excommunicatione quoque
percellitur. c. excommunicamus, 13. §. cre-
dentes, de hæ. ca. qui excommunicauerit,

11. q. 3. c. quod in dubiis, de sent. excom-
Prohibitum, etiam iure ciuili, ne hæreticis
ad conueniendum locus detur: cautumq;
de locis illorum confiscandis, & destruend-
is, & puniendis illis, qui loca præbuerint.
l. 2. §. fin. de summa Trinit. & fid. Catho. l.
cuncti, 3. C. de hæ. l. omnia, §. de paga. &
sacri. eorum §. nulla, No. 43. & §. at si or-
thodoxus, No. 131. & No. 132.

d Ut proxime diximus, & can. omnis qui re-
cedit, 24. & ca. 26. qua dignior domus,
24. q. 1. ca. clericus, ca. cum quibus, 24. q.
3. ca. nullus eorum, ca. si quis infidelis, §. hoc
de, & ca. sepe malorum, 18. q. 1. Scribit, &
Diuus Iohannes 2. epistola c. 1. si quis ve-
nit ad uos, & hanc doctrinam non ad-
fert, nolite recipere eum in domum,
nec ei dixeritis aue, qui enim dixerit ei
aue, communicat eius operibus. Quod,
& ipse Apostolus facto firmanit, dñ enim
in balneo reperisset, Cherintum hæreticum,
subito recessit. Id ipsum, & eius discipulus
Polycarpus in persona Macedonis hæretici
obsersauit, uide Ireneum li. 3. c. 3. Ense-
bium, lib. 4. c. 14. docuit & D. Mattheus,
c. 19. Si non audierit Ecclesiam, sit tibi
tāquam ethnicus & publicanus: & Di-
uus Paulus ad Titum, c. 3. vers. 20. Hære-
ticum hominem, post unam vel alteram
admonitionem deuita, sciens, quia sub-
uersus qui huiusmodi est, & delinquit,
cum sit proprio iudicio condemnatus.
Iubet & idem uitari hæreticos ad Roma-
nos c. 16. vers. 17. & ad Timotheum c. 2.
vers. 17. & c. 3. vers. 5. & 2. ad Thessa. c.
3. vers. 14. D. Matthei, c. 7. vers. 15. l. Deo
nobis, 42. §. his ita dispositis de epif. &
cle. C.

e ca. clericus. causa 24. q. 3.

f c. si aduersus, 11. de hæ. uidelicet si consti-
ret clientem esse hæreticum, non autem si
aduocatus uellet ostendere, eum talem non
esse; nam tunc deberet inquisitor dare fa-
cultatem aduocandi pro eo, Iulius Clarus,
libr. 5. sententiarum iuris, in §. hæresis, nu-
mero 19.

g cap. cum quibus, 24. q. 3. c. excommunicamus, §. credentes, de her. c. 2. §. heretici, eo. 11. in Sex. ideo nec ad officia publica vocandi vel admittendi, l. probatorias, 9. C. de diuersis officiis, li. 12. C. tit. 60. l. Archigerontes, §. l. nemo vel in foro, 15. l. iubemus, 19. de episcopa. audien. C. l. si. de postulan. In Laertii Cherubini Bullario, referuntur transcripte constitutiones, de poenis hereticorum inter ceteras, est Gregorii, 9. S. Pö. tis. nu. 3. per quam heretici priuantur cum infamia testimonii iure, actionibus legitimis, aduocatione, sepultura, beneficis, & filii quoque eorum, & prohibetur, ne illis dentur officia aut beneficia. Idem statutum, in constitutione 2. Inno. 3. incip. iustitiae, &c. in cōstitutio. Inno. 4. incip. extirpanda, & constitutione 8. cum aduersus, & c. in constitutione Honorii 4. exhibita nobis, & c. & constitutione 41. Pauli 4. inci. cū ex Apostolatus, & Gregorii 13. cōstitutio. 68. in ecclesiis in dicto Bullario.

h ca. odi, & ca. didicimus, §. Sacrificia, eorum, 24. q. 1. quia ita ministrare non possunt, ut quod gerant ratum habeatur secundum explicationem, ca. sic populus, 61. & seq. usque ad 74. 1. q. 1. Sacramenta tamen Ecclesie in forma Ecclesiastica ab ordinariis tradita, bona sunt; quia nō humana sed diuina sunt, 13. q. 4. Attamen Catholici non debent scienter ab hereticis Sacramenta recipere, etiam in necessitate, ca. si quem forte, 3. & seq. 24. q. 1.

i c. si. c. excommunicamus, 13. §. credentes, de her.

k c. 1. de schismati. Pralatus tamen schismaticus vel hereticus effectus, nō amittit characterem. vide ca. Nonnatus, 7. q. 1. D. Thomam, 2. 2. q. 29. quamuis heretici nō habeant salutem in se, nec potestatem in alios, ca. quodcumq;, & ca. ubi, 24. q. 1. nō excommunicare aut condemnare possunt catholicum, ca. quod cum 2. seq. 24. q. 1. pessimi autem hereticum, can. miramur, 81. eadem 24. q. 1.

l c. si aternitatis, 4. de her. ca. 6. nullus anathematizatorum, 3. q. 4. ca. canones, 116.

d. e. in primis, §. Montanus 15. dist. 1. damnata. 6. §. nec vero, l. quicumq;, 8. §. nulli in super, de heretic. C. l. 2. §. 2. de summa trinit. C. si itaq;, & ipse, No. 42. de depositione Anthymii Seueri, & c. Quare huiusmodi libri & alii improbate lectionis sunt comburendi publice ante oculos Episcoporum. l. Mathematicos, 10. de episcopa. audien. ut factum actorum c. 19. vers. 18. & memorat Lilius lib. 29. statutum olim de libris nouae religionis Roma. Is etiam apud quem libri hereticorum reperiuntur praesumitur hereticus, ut ait Archid. ad ca. 1. 24. q. 1. in ca. fin. 24. q. 2. per illum textum, si alioquin quaedam graues suspicionis concurrant, & nisi facultas legendi concedatur.

m hac quae sequuntur probantur in c. excommunicamus, 13. §. credentes, de her. & similes poena etiam reperiuntur contra hereticos, in ext. quadam Gregorii 9. incip. excommunicamus, & in l. Frederici. inci. Catharos, & in literis Apostolicis post directorium inquisitorum.

n Excommunicati enim notorie infames sunt, c. infames, 6. q. 1. hereticos autem esse excommunicatos ante docuimus.

o c. excommunicamus, §. credentes, de heretic.

p Atestamento, & accusatione repelluntur heretici, d. §. credentes, c. 1. desinimus, 4. q. 1. distinguit autem In. N. 45. ut non liberentur curiali fortuna Iudaei, & c. §. fin. num inter orthodoxos testimonium perhibendum sit, ut tunc heretici non possint testimonium praeberere. An autem inter catholicum & hereticum sit lis & tunc possit pro catholico contra hereticum dicere, non autem pro heretico contra catholicum: aut sit questio inter hereticos pro illis testari, Relatum & id ipsum, in can. 26. si hereticus, 2. q. 7. ubi glossa videnda; idem, in l. quoniam nulli iudica, 21. C. de heretic. ubi tamen excipiuntur Manichaei, Barbariae, Pagani, Samaritae, Montani; quibus ob reatum omnis legitimus actus, & omnino testimonium inter dicitur hereticum etiam

- iam non posse accusare Christianum di- A s
 Etum in can. 25. pagani, 2. q. 7.
- q d. §. credentes, c. excommunicamus, de ha-
 ret. sic in nouella 144. Iustitia. §. 1. inhibi-
 tum est hæreticis, testari, vel legare; & ne-
 gotiatio cum illis prohibita. c. sicut, de hæ-
 ret. Item in l. Manichæos, 4. §. præterea, de
 hæretic. emendi, vendendi, donandi, & cõ-
 trahendi, de hæresi Manichæorum conui-
 cto admittitur potestas, improbantur & ibi-
 dem testamenta, & codicilli eorundem. In-
 testabilis, vocari possunt hæretici, & quos, &
 rãtati, indigni omni fide, & consortio ho-
 minum, & omnium actuum, qui ex fide ho-
 minum geruntur, de testabiles, exsecrandi,
 ut notat Porphyrio ad Satyram, 3. libri 2.
 sermonum Horatii, ad illa verba:
 Ver ædilis fuerit, vel prætor, is intestabi-
 lis, & sacer esto.
 Et apud Nonium Marcellum, intestatus
 qui sine testamento perit, & is cuius verbis C
 fides non habetur: & in d. §. credentes, inte-
 stabiles, ut hic explicatur, qui nec testan-
 tur, nec ex testamento capere possunt, ut in
 l. cõ lege quis, 26. de testamentis, lib. 28. P.
 tit. 1. explicat latius Vlpia, in l. is cui. l. 18.
 §. fin. eo. ii. iuncta l. lex Cornelia §. si quis
 librum, de iniuriis, lib. 47. tit. 10. & l. ob
 carmen, 21. de testi. l. 22. P. tit. 5.
- i Id est, sunt incapaces ultimarum volunta-
 tum nec ulli succedere possunt, nec possunt D
 institui, c. si quis Episcopus §. & c. in alios,
 6. de hæretic. de manichæis. id ipsum iure
 civili expresse cautum, l. Manichæis, 4. §.
 ipsos quoq; volumus, de hæretic. C. & de a-
 lis in l. Arriani, §. si quis ipsos, eod. tit. &
 nouel. 144. §. 1. l. 3. C. de apost. Hæretici ita
 non succedunt ab intestato etiam parenti-
 bus, orthodoxi autem succedunt etiam pa-
 rentibus hæreticis, l. cognouimus, 19. de hæ-
 retic. §. enim uero, cum sequentibus, nouell.
 115. & in §. hac autem communia, nouell.
 118. & in §. nouella 144. Sed, & qui
 hæreticis testamento successiones relinquunt
 etiam post mortem anathemate puniun-
 tur, c. si quis Episcopus, §. de hæreticis.
- sam dictum, & in §. credentes, cap. excom-
 municamus, de hæreticis.
- t Dicto §. credentes.
- v Quemadmodum de excommunicato iu-
 dice explicat Panor. ad c. post cessionem,
 de probatio. gloss. iuncto textu, in c. ad pro-
 bandum, 24. de sentent. & re iudic. ad ver-
 bum, innodatus. si modo sit vere probatus
 hæreticus; alioquin si pro catholico habere-
 tur, acta tenent. argumento. l. Barbarius,
 de offic. prætor. P. l. 1. C. de testam. ca. infam-
 is §. tria, vers. veruntamen si seruis, 3. q.
 7. Publice autem excommunicati, acta
 proculdubio non erunt valida, d. c. ad pro-
 bandum, de re iud. & c. exceptione, de exc.
 ubi de hoc.
- x Dicto §. credentes, & l. fina. de postula. libr.
 2. C. l. nemo, 15. de Episcop. audien. C.
- y Dicto §. credentes.
- z Dicto §. credentes, neque debent aliquid
 Ecclesia possidere, qui præter Ecclesie Ca-
 tholica communionem nomen sibi Chri-
 stiani in vanum usurpant, can. quo iure,
 §. legantur, 8. distinct. Albericus in repe-
 titio. Rubrica, de hæreticis. §. questione,
 tradit hæreticum priuari ipso iure benefi-
 cii, quod firmat pluribus Iohannes Ber-
 nardus Diaz, in practica criminali cano-
 num. cap. 106. & Nicolauus de Milis in
 suo reperiario, in verbo, hæreticus: quo-
 rum dicta intelligenda sunt de hæretico
 conuicto & condemnato; secundum ea
 que tradit Philippus Francus ad cap. ut
 commissi, de hæreti. in Sex. expresse priua-
 tio beneficiorum & inhabilitas inducitur
 ex hæresi: non solum in hæreticis, sed etiam
 in filiis eorum & fautoribus in cap. 2. §.
 hæretici, & §. ad hæc quoscumque, de hæ-
 reticis in Sexto.
- aa Dicto §. credentes, vers. sane clerici can.
 nec quisquam, 24. questio. 2. cap. excom-
 municans, de hæretic. sic & excommuni-
 catio excludit hominem a sacramentis
 Ecclesie, cap. Engeltrudam, 3. quest. 4. ni-
 si pœniteat, cap. super eo. quarto, in fine, de
 hæretic.

bb *Dicto §. credentes, vers. sane clerici, fa-*
cit, can. Ecclesiam, 27. §. seq. de consecr.
dist. 1. non sunt sepeliendi heretici sepultura
Ecclesiastica in cœmeterio consecrato
nisi absoluantur: quia cum quibus vivis nō
communicavimus, non debemus commu-
nicare mortuis. c. ex parte, 15. in fine, & c.
sacris, 12. de sepulturis, lib. 3. tit. 28. cap. 1.
§. 2. 24. q. 1. & si de facto hereticus fuerit
sepultus in cœmeterio, debet exhumari, di-
cto c. sacris, & pollutum cœmeterium recō-
ciliari, c. consuluisti, 7. de consecration. Ec-
cles. vel altar. lib. 3. tit. 40. Si tamen schi-
smatici aliquos tempore schismatis alio-
quin bonos sepelierint, non sunt ideo exh-
mandi. c. 2. de sacrament. non iteran. lib. 1.
tit. 16. Nec tamen habemus rationem eius
quod legitur in nomocanone, c. 12. tit. 2.
hereticos ut ceteros legitimo modo sepeliē-
dos, ex Martiani Casaris lege. Nam etsi
humanitatis prætexitum, & fucum fece-
rit, tamen aliena est a sanctionibus Ecclē-
siasticis, & sic nomocanonis verba non ad-
mittuntur, nisi tibi addas negativam, quod
plures faciendum putant, & ego probo.

cc *d. §. credentes, sic de raptorum oblationi-*
bis, qui excommunicati sunt, rescriptum,
c. 1. 2. 3. de rap. lib. 5. P. tit. 7. de usurariis,
in c. 3. de usu. lib. 5. tit. 19. Sunt & alii plu-
res casus in quibus Ecclesia reiicit oblatio-
nes offerentium, quos notat glossa in can.
oblationes, 2. ad verbum, dona, 90. distin-
ctio can. miror, 17. q. 4.

dd *Dict. §. credentes, & c. decrevit, de here-*
tic. in Sex. l. 1. C. de heretic. Nouella 109.
§. 45.

ee *cap. 2. §. final. de hereticis in Sexto.*

ff *c. vrgentis, 10. de here. ubi rationes adfe-*
runtur, exemplo maxime criminis lese hu-
mana maiestatis, in quo hoc servatur: &
gravius sit diuinam quam humanam of-
fendere maiestatem, ut liquet ex ca. que-
ro, §. verum, & ca. si quis cum mulieribus,
6. q. 1. l. quisquis, ad l. lul. maiest. C. au-
then. de here. C. l. 1. C. de apost. quod &
suasit enormitas seu gravitas criminis, cū

alioquin in confiscationibus, ob alia crimi-

na, habeatur ratio liberorum damnatorū,
 co. tit. C. hinc pendet disputatio, c. filii vel
 heredes, 3. de hereticis in Sexto.

gg *c. excommunicamus, 13. §. damnati vero,*
de her. Felinus tamen, ad c. irrefragabili, §.
caterum, nu. 5. de offi. ord. ait, talem consti-
tutionem sublatam fuisse per quasdam ex-
trauagantes Pontificias, statuentes bona
confiscata hereticorū diuidi debere, equis
portionibus inter Romanam Ecclesiam,
Episcopum & inquisitorē: verum nec hoc
hodie servatur in Praxi etiam in Hispania,
sed tantum bona applicantur fisco re-
gio: ut tradit Didacus lib. 2. resolutionum,
cap. 9. num. 12. In Gallia illud ipsum ob-
servari vidit Tholose, verum inquisitorū
solebant quadam adrudicare Capella in-
quisitionis vel Episcopi ex bonis damnati,
idque ut essent in promptu pecunia ex qui-
bis negotia fidei expediri possent. In ducatu
Mediolanensi bona damnatorum he-
reticorum diuidi inter fiscum ducalem, E-
piscopum, & inquisitorem ex consuetudine
trahit Iulius Clarus, libr. 5. sententiarum
iuris, §. heresis, num. 13. alia tamen sunt
sententia interpretum in adiudicatione
bonorum confiscatorum hereticorum E-
piscopo, & Ecclesia ubi habuerunt clerici
heretici stipendia, quas vide apud Ioannē
Bernardum Diaz in practica criminaliū
canonum, c. 106. Alexan. 4. constitutione
22. In Bullario collecto per Cherubinum,
statuit bona hereticorum, credentium, &
factorum confiscata & vendita, eorumq;
pretium ad opus Romane Ecclesia conser-
uari, de quo & sancit Innocentius 4. con-
stitutio. 3. incip. teneatur, in eodem Bul-
lario.

CAPVT VIII.

E 1 *De suspectorum lapsorum, & relapsorum*
hereticorum quibusdam aliis considera-
tionibus in pœnis.

2 *Et de abiuratione, de degradatione.*

I *uenturi sola suspicione notabiles de*
hæresi, nisi ad arbitrium episcopi iuxta
confide-

considerationem suspicionis, qualitatibusq; personarum, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, simili sententia, cui hæretici, subiacent. *a* Deprehensi in errore, si continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ unitatem sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis illius publice consenserint abiurare, & satisfactionem congruam exhibere, pœnas hæreticorum mortis & confiscationis bonorum euitant, & absolui possunt. *b*

2 Porro qui ab aliqua hæresi ad orthodoxam fidem reuertuntur, scripto negare debent hæresin suam, & confiteri Catholicam fidem. *c* Quod si pertinax sit hæreticus manifeste in hæresi deprehensus, si clericus sit, vel cuiuslibet religionis obumbratione fucatus, totius ordinis prerogatiua est nudandus; & sic omni officio & beneficio Ecclesiastico spoliatus, secularis relinquitur arbitrio potestatis animaduersione puniendus: laicus autem, secularis, arbitrio iudicis relinquitur, *d* vel ab Ecclesiastico iudice ad perpetuam agendam pœnitentiam, carceri perpetuo adiudicatur. *e*

3 Verum cum sacerdos aut alius in maioribus ordinibus constitutus, pro crimine hæresis erit curiæ seculari relinquendus, aut perpetuo carcere concludendus, *d* aut ab Episcopo proprio conuocatis Abbatibus aliisque prælatis ac religiosis personis, exauctorari seu degradari. *f* Et hæc ad pertinaces hæreticos pertinent, quibus propemodum in pœnis similes sunt relapsi, qui post abiurationem erroris, vel qui postquam se proprii antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratum hæresin *g* recidisse, qui & seculari iudicio sine ulla penitus audientia sunt relinquendi. Si qui sint presbyteri aut diaconi, qui vel in Ecclesia catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi ac rebelles contra Ecclesiam steterint, vel apud hæreticos a Pseudoepi-

scopis ordinati fuerint: ea conditione eos suscipi conuenit vt communicent laicis. Neque enim huiusmodi reuertentes placuit ordinationis & honoris arma retinere, quibus contra Ecclesiam rebellauerint, *h* pro magno vero beneficio conceditur ei, qui se hæreticæ communionis contagione maculauerit, si ad eam sibi omni spe promotionis, in quo inuenietur ordine, permanere permittatur. *i* Aliquando tamen plenius dispensatur cum redeuntibus, vt in susceptis ordinibus recipiantur, & ad maiores, vsque ad sacerdotium promoueri possint: *k* imo & maiori in consuetudine & plenissimo beneficio, si vere redeant & ex corde, Episcopatum & maiorum dignitatum Ecclesiasticarum consequendarum, potestas fit. *l*

S C H O L I A.

a *c. ad abolendam, 9. §. qui vero inuenti, de heretic.*

b *Dicte c. ad abolendam, nam qui parati sunt accipere correctionem erroris, non sunt heretici, cap. 29. dixit Apostolus, 24. qu. 3. admittitur autem ista pœnitentia vsq; ad sententiam, non ultra in Hispania, vt ait Simancas, tracta. de hereticis c. 46. nu. 11. alii autem dicunt pœnitentes erroris esse audiendos etiam post sententiam, quorum sententia, & mitior & communior dicitur, & in Praxi seruata secundum Boërium, decis. 143. nu. 3. & 4. Vide Iulium Clarum lib. 5. sent. §. hæresis, nu. 9. Textus tamen, c. ad abolendam, ait, tempus abiurandi, & pœnitendi, continuo esse post deprehensionem erroris, & vt sponte fiat: sponte autem fieri non videtur, si post sententiam condemnatus veli respiscere: quia videretur metu pœna respicere. Caterum mitior pœna erit tenenda, potissimum quod Ecclesia nemini claudat gremium, l. inter claras, circa finem de summa trinita. & fide cathol. & dat veniam pœnitentibus. l. Manichæos, de heret. C. addunt tamen in eo casu quo euitaretur, mors pœnitentia sera: nisi dominus damnandum tarde recognoscen-*

- tem errorem ad perpetuos carceres, aut posse mitigare seu temperare vel commutare poenam iudicem, per c. ut commissi, de here. in Sex. vide Clarum predicto loco. Proculdubio autem ut plerumq., reuersis, & ab initio sponte errorem consentientibus, imponitur poena leuis abiurationis, si non sint notorii vel condemnati, quibus tum grauior poena imponeretur. Quod vero pertinet ad confiscationem bonorum, in quam incidunt heretici, bona eis aut filius eorum non restitui post conuersionem seu poenitentiam placuit, nisi ad cor redeuntibus & abnegantibus hereticorum consortium, aliquis illorum misereatur. c. vergentis, de here. Sed Paris consilio 2. nu. 185. ait, sententiam communem esse, ut quando hereticus ante sententiam poenitere, & abiurare heresin paratus est, si modo relapsus non sit, euitet non tantum poenam mortis, sed etiam confiscationis bonorum, quam sequitur Iulius Clarus, lib. 5. sententiarum iuris, §. heresis, nu. 8. & mihi videtur esse textus expressus, in cap. statutum, 15. §. fi. de here. Cum reincorporati, & abiurantes, vel parati abiurare heresin & se corrigere, & eorum filii eximantur a poenis contra hereticos statutis.
- c.** c. 4. conuenientibus, c. quoties, c. maximū, c. si quis 1. q. 7. forma abiurationis datur in c. ego Berengarius, de conse. dist. 2. c. his qui tempore, 26. q. 6.
- d.** c. ad abolendam, 9. & c. penult. §. 1. de hereticis. Quando autem quis relictus est curia seculari, imponitur de consuetudine poena mortis, a iudicibus secularibus, nempe combustionis, ut concludunt communiter interpretes, & refert Iulius Clarus lib. 5. sententia. iuris §. heresis, nu. 8. vide gloss. ad c. penult. §. damnati, ad verbum, puniendi, de heretic. morte etiam damnandos, & tollendos hereticos colligitur ex Deutero. c. 13. vers. 5. & c. 16. vers. 40. & 4. Regum. 10. vers. 25.
- e.** c. penult. & fin. de hereti. c. 1. & c. ut commissi, vers. & illorum, eo. ti. in Sex. c. accusatus, 8. §. fin. eo. tit. Perpetuus carcer, qui & immurato dicitur, est poena canonis, introducta ad flectendam pertinaciam per longam detentionem ad poenitentiam, si spes aliqua conuersionis. c. quamuis, de poenis, in Sex. qua tamen reiecta est a iure ciuili. l. aut damnum, §. solent, de poenis. Pandect. l. incredente, C. eo. tit.
- f.** c. 1. de heretic. in Sex. c. penult. §. damnati, eod. tit. apud Gregor. quomodo autem de gradatio sit facienda, traditur in c. nouimus, de verbor. signific. apud Gregor. c. 2. de poen. in Sex. Nos autem quid sit, & quomodo differat a depositione, quibus uel solennitatibus fiat, docuimus abunde lib. 31. Syntagmatis iuris vniuersi, c. 30.
- g.** c. ad abolendam, 2. illos quoq., de hereti. & ibi gloss. ad verbum, audientia. Atque Bonifacius, 8. in c. accusatus, 8. de heretic. in Sex. statuit grauius puniendū relapsū. Relapsū autē tripliciter considerat, primū ex fictione iuris, eum contra quem uehementi suspitione urgente crimen quidem probatum non fuit, sed abiurauit heresin, atq., & hunc leui etiam suspitione reum factum, in crimen incidentem grauius puniendam, non tamē poena relapsi. 2. Relapsū dicit, in dicto c. accusatus §. cum uero, cum qui culpabilis in uno articulo fidei inuenitur, uel in uno Ecclesia Sacramento, uel scēta, in alterius articuli, sacramenti, uel scēta inciderit heresin. 3. Eū relapsū quoq., asserit, qui post absolutionem uel abiurationem uisitat, assonatq., sibi hereticos, fauet in eodem errore notatis. Generale hoc est criminibus, ut magis puniatur illi, quibus alias uenia data est, si recidant in idem uel aliud crimen l. capitalium, 28. §. solent, de poen. P. lib. 40. tit. 9. l. 3. C. de episco. audien. sic nouissima sunt peiora prioribus; ut docuit Deus per parabolā apud Diuum Lucam, c. 11. Transire enim uidetur delinquendi mos in consuetudinem; grauiorq., censentur ea delicta quo diuini animam derinent colligatam. c. si. de consuet. c. cum in Ecclesia, de simon. c. cum haberet, de eo

de eo qui duxit in matrimo. quam prius A
polluit per adulte. Marcus Fidustius pro-
scriptus a Sylla, superstes seruatus a fortu-
na, ut Plinius loquitur lib. 7. c. 43. per 30.
annos usq; ad Antonium, ab eo iterum pro-
scriptus est; constat q; inquit, nulla alia cau-
sa proscriptum ab eo: quam quod proscri-
ptus esset. Neq; tamen quis relapsus vel in-
famis, quod aliquando reus hæresis postu-
latus fuerit, si tamē absolutus fuerit. Sunt
enim quotidiana hominum malorum ca-
lumnia quibus iustissimi probissimiq; so-
lenti vexari. Exposita enim est virtus &
hominum excellens probitas, calumniis &
inuidiis improborum, qui ex diametro ad-
uersantur, & dum aperte nō possunt quic-
quam in illos exercere, falsis accusationi-
bus illorum bonam famam, falsiq; testibus
maculare conantur, & veluti per cunicu-
los insidiantur. Sic & Cato Porcia gentis
primus, optimus orator, optimus senator,
optimus imperator plurimorum odio qua-
ter & quadragentes causam dixit, nec quis-
quam sapius postulatus, & semper absolu-
tus, ut idem Plinius scribit, li. 7. c. 27. Sunt
exempla hinc similia de Aristide, Phono-
ne, & aliis, quos prætermitto cum nobis v-
nicum præstantissimum præ manibus sit
sufficiens, Domini nostri IESU CHRIS-
TI, qui Deus & innocentissimus homo,
omniumq; præfectione, & præstantia, & D
bonitate absolutus; cui nec adici quicquā
boni possit, amen ut Samaritanus eluo, da-
monem habet, & seductor a Iudæis inui-
diæ calumniis, & falsis testibus prouocatus
& postulatus ad mortem fuit.

h c. si qui Presbyteri, 1. q. 7.

i Hoc ex gratia non mero iure conceditur,
can. 4. si qui heretico, 1. q. 1.

k ca. conuenientibus, 4. & ca. didici, 1. q. 7.

l ca. ipsa pietas, 24. §. fin. 23. q. 4.

CAPVT IX.

Cause pœnarum hæreticorum & de
hypocritis.

IN persecutione vel vindicta hæretico-
rum, non ad res sed ad salutem eorum

respicendum est: a quare sunt compellen-
di & cogendi ad fidem quam reliquerint
recipiendam, b per rerum temporalium
spoliationem, c & per corporalem puni-
tionem. d Diuina autem prouidentia hæ-
reticos diuersi erroris plures esse permit-
tit, e vt dum insultant nobis vel interro-
gant quæ nescimus, sic vel excutiamus pi-
gritiam, & diuinas scripturas noscere cu-
piamus. Propterea, & Apostolus ait, f o-
portet hæreses esse, vt probati manifesti
fiant inter vos: videtur beneficiū Dei, dum
permittit manifestos esse hæreticos: nam
Ecclesia ab hostibus occultis, ab hypocri-
tis, g maiore cladem accipit quam ab illis.

SCHOLIA.

a ca. nimium, & sequentibus, usq; ad finem,
23. q. 4.

b ca. quo iure, d. distinct. can. qui peccat, &
can. ipsa pietas, 23. q. 4.

c c. displicet, & seq. 23. q. 4. can. 1. 2. 3. 23.
quæst. 5.

d ca. fin. 24. q. 3. ex Diuo Augustino de ge-
nesi contra Manichæos, lib. 1. cap. 1.

e D. Paulus prima epistola ad Corinth. c. 11.

g Mali & pessimi dicuntur Christiani
hypocrita, qui & vulgo politici dicuntur,
nec frigidi, nec calidi in fide, sed tepidi.
Sunt, & hic hypocrita, qui propter gloriam
humanam, vel vt fallant aliquos velint,
haberi & videri boni, vt ait D. Gregorius,
31. moralium, gloss. ad c. 5. D. Matthæi,
quos reprehendit Dominus, D. Marci,
c. 25. & Iob. c. 13. ὑποκριτής Græcis hypo-
crita, est aliene persone, & actionis simu-
lator, histrio ludio, ab ὑποκριτικῶν, vt ait
Lucianus, lib. de saltatione. ἢ ὑποκριτικῶν
μαριῶν ἀπὸ μαριῶν, non simulare insaniam
sed insanire. Similes hypocritas sepulcris
dealbatis, dixit Deus, qua hominibus foris
apparent speciosa, intus autem sint plena
ossibus mortuorum. D. Matthæi c. 23.
Et D. Gregorius, lib. 34. Moralium, c.
9. & 10. in c. 41. Iob. similes esse ait hypo-
critas, rebus deauratis, quod & relatum in ca.
citius, 44. de pœnitenti. dist. 2. Sunt hypo-ri-

ta falsi fratres, de quibus *Diuus Paulus* A
conqueritur, ab *Spiritu sancto* alieni, &
separati, quemadmodum *heretici*, c. 8. de
illis, 24. q. 3. Et malum quidem est, cadere
a proposito fidei, sed peius est simulare pro-
positum. ca. 18. certe ego sum, 12. q. 1. hypo-
crita nequam dicitur, *Isaia* c. 9. vers. 17.
Verum *Deus* permittit regnare hypocri-
tam, propter peccata populi, *Iob*. 30. 34.
vers. 30. 3. *Regum* 12. vers. 24.

DE SCHISMATICIS. B

a TIT. VII.

a *Exstat* titulus de schismaticis & ordinatis ab eis
lib. 5. decretalium tit. 8. & in Sexto lib. 1 tit. 3. &
lib. 5. extrauagantium communium: seorsum
pluribus in locis in decreto *Gratiani*. Eo pertine-
re potest titulus, de seditiosis, & iis qui plebem
audens contra rempublicam colligere lib. 9. C.
tit. 30. In iure orientali Bonafidii est constitutio
Porphyrogeneta, de rebellibus & seditiosis ana-
themate feriendis.

CAPVT I.

- 1 Continuatio.
- 2 Et schismatici qui.

1 **D**iximus de Iudæis, paganis, & hæreti-
cis; nunc ordine dicendum videtur de
schismaticis, qui similes vel peiores sunt
paganis, a & in statu perditiores, b vt illi,
& extra Ecclesiam, c & aliquando in hære-
sin labuntur. d

2 Schismatici dicuntur, qui se ab vniver-
sali Ecclesia diuiferunt. e Schisma nam que,
quod Græcum est, ipsam significat scillu-
ram & diuisionem.

SCHOLIA.

a ca. denique, 7. quest. 1. ca. non adferamus,
24. q. 1.

b ca. quicumque, 24. q. 1.

c ca. scire, 7. q. 1.

d ca. 34. schisma. 24. q. 1. *Xiqua* a verbo, *σχίζω*, E
scindo. Schisma in Ecclesia, quando qui
prius conuenerant, ab vnione dissident, &
abeunt: qui lacerant Ecclesiam Dei, hi
schismatici. ca. de liguribus, & ca. quoni-
am, 23. q. 5.

CAPVT II.

Duplex schisma.

Schisma seu diuisio duplex in Ecclesia;
vel quo ad fidem, ita diuisi hæretici:
vel quo ad vnitatem pacis, & concordi-
am, a capite & summo pontifice eiusque
obedientia facta diuisione: a fuerunt plu-
ra schismata in Ecclesia, quæ tamen postea
composita fuerunt, nisi quæ ab hæreticis
ad tutandam erroris pertinaciam, alicubi
cum damnatione perseuerarunt.

SCHOLIA.

a *Diuus Ambrosius* in oratione funebri de
obitu fratris, de hac distinctione meminit,
& refertur in ca. 33. aduocauit, 24. q. 1.
hæretici separati ab Ecclesia sunt, quia ex-
communicati & vitandi, ca. quoniam ve-
tusto, 25. & ca. seq. quis dignior, 24. q. 1.

C cap. excommunicamus, de hereticis. Inter-
est autem inter schisma & hæresin, quia
schisma ab Ecclesia recedit sine hæresi, vt
plerumque, & a sola obedientia seu subie-
ctione vnus capitis & vniversalis pralati:
hæresis vero, recedit a dogmate, contrarium
Ecclesie tenendo, ca. inter hæresin, 24. q. 3.
Schismatici Ecclesiam Dei, & corpus eius
lacerare seu diuidere dicuntur, ca. de ligu-
ribus, 23. q. 5. ca. aduocauit, ca. vbi, 24. q.
1. Quare non queuis diuisio, aut separatio,
a quacumque Ecclesia, vel a quocumque
pastore schisma erit, de quo nos loquimur,
sed quando est diuisio a pralato vniversalis,
& eius Ecclesia catholica, a qua nõ est re-
cedendum, vt a matre omnium Ecclesia-
rum, qua nunquam a fide legitur aberraf-
se, ca. arrecta, 9. ca. rogamus, 15. ca. cum
beatissimus, 16. ca. inuenior, 10. ca. hæc est
fides, 12. ca. in sede, 11. sub 24. q. 1.

Schismata non tantum in Ecclesia
Dei tempore summorum Pontificum,
sed etiam antea in religione plura fuerunt,
quæ tamen euauerunt Dei auxilio. Pri-
mum fuit creatis Angelis in celo:
dum